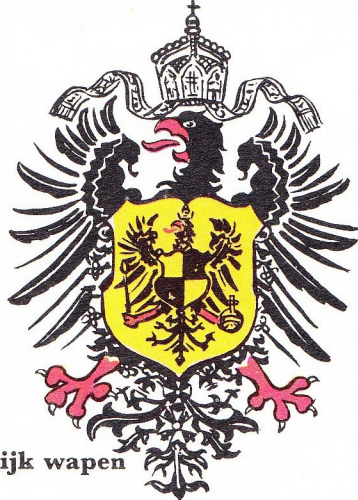

keizerlijk wapen

De Duitse eenmaking geschiedde onder leiding van Pruisen met aan het hoofd Willem I von Hohenzollern, bijgestaan door Otto von Bismarck.

Willem I (1797-1888) was eerst regent, ter vervanging van zijn geesteszieke broer Frederik Willem IV, maar werd in 1861, op 64-jarige leeftijd tot koning gekroond. Hij was het type van een echte Hohenzollernprins: autoritair, werkzaam, spaarzaam, maar vóór alles soldaat. Zijn grootste belangstelling ging dan ook naar het leger, dat hij uit traditie en persoonlijke overtuiging aanzag als het essentieel instrument van de Pruisische grootheid en het enige middel om zijn land aan het hoofd van Duitsland te plaatsen. Om deze droom te verwezenlijken kon hij rekenen op de hulp van generaal Albrecht von Roon, minister van oorlog sinds 1859 en van Helmuth von Moltke, chef van de generale staf. Beiden versterkten het actieve leger en voerden de driejarige dienstplicht door, die sedert lang op papier bestond.

Willems voornaamste medewerker was echter Otto von Bismarck, in 1815 geboren uit een oude Brandenburgse adellijke jonkerfamilie. Hij werd lid van de Pruisische Landdag in 1847 en van de Kamer in 1849. In beide vergaderingen onderscheidde hij zich door zijn brutale aanvallen op het parlementair regime. In 1851 zetelde

Met ijzeren hand

hij als afgevaardigde van Pruisen in de Bondsdag van Frankfurt. Gedurende de zeven jaar van zijn vertegenwoordiging kwam hij tot de overtuiging, dat de politiek van Pruisen als voornaamste doel had, Oostenrijk in de strijd om de macht over Duitsland uit te schakelen. “Er is in Duitsland geen plaats voor twee”, zei hij in 1853, “één van beide moet plooiën of geplooid worden”. De gedurfdheid van zijn ideeën en de kracht van zijn woorden joegen de koning soms vrees aan. Was het daarom, dat Bismarck in 1859 als gezant naar St.-Petersburg en in 1862 naar Parijs werd gezonden? Maar zo leerde hij tsaar Alexander II, de kanselier-vorst Gortsjakow en Napoleon III kennen.

Toen de toestand in Pruisen zelf kritiek werd, omdat de liberale meerderheid van de Kamer de militaire kredieten weigerde goed te keuren, werd Bismarck tot eerste minister benoemd. Als uitgesproken vijand van het liberalisme voerde hij een machtsregime in, dat hem de fameuze woorden in de mond liet leggen: “De macht gaat vóór het recht”. Bismarck was toen 47 jaar oud. Uit zijn reuzenpersoon — hij mat 1,88 m — en zijn scherpe, blauwe ogen straalde de kracht, de durf en het temperament van de vechtjas. “Wanneer ik mijn vijand in mijn macht heb,” bekende hij eens, “dan moet ik hem vernietigen”. Hij had een klare, praktische geest, was vijand van alle getheoretiseer, zonder vooroordelen, zonder scrupules en hij hechtte alleen geloof aan de macht. Pruis tot in het merg, was hij besloten alles te onderwerpen aan de belangen van Pruisen. “Als men mij zal bewijzen, dat de Pruisische politiek het eist, zal ik onze troepen met dezelfde voldoening laten schieten op de Franse, Russische, Engelse

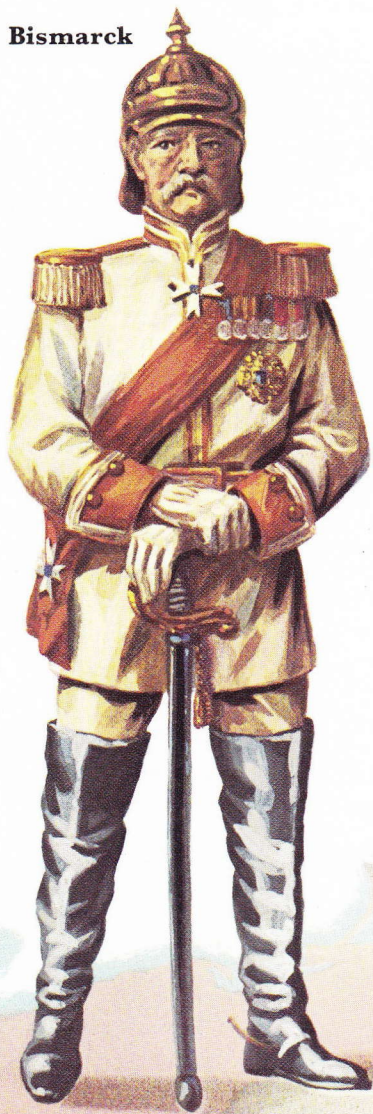
en Oostenrijkse troepen!” riep hij eens uit. Vertrouwend op zijn macht, verwekte hij schandaal bij de volksvertegenwoordigers door te verklaren, dat “de grote problemen van deze tijd niet zullen opgelost worden door redevoeringen en meerderheidsbesluiten, maar door vuur en bloed”. Dat was de grond van zijn gedachten en door middel van drie oorlogen verwezenlijkte hij in zes jaar de Duitse eenmaking.

Toen koning Christiaan IX in 1863 de Deense troon had beklommen, had de volksvertegenwoordiging daar een voor Denemarken en Sleeswijk gemeenschappelijke grondwet aanvaard. Hierdoor geraakten in Duitsland de gemoeden in beroering. Bismarck stelde voor de hertogdommen Sleeswijk en Holstein te veroveren. De Oostenrijkse regering — beducht om Pruisen alleen op de hertogdommen los te laten — liet haar troepen mee oprukken. Heel Jutland werd bezet en het Verdrag van Bad Gastein (1865) bepaalde, dat Oostenrijk Holstein en Pruisen Sleeswijk zou beheren. Wenen besefte echter, dat Bismarck ook Holstein bij Pruisen wenste in te lijven.

Uit Bismarcks vaste, doorgezette wil om met Oostenrijk gedaan te maken, ontstond de tweede oorlog, waarbij hij een bondgenootschap sloot met de Italianen, die net zoals hij, vijanden van de Habs-

Bismarck

burgse keizer Frans-Jozef waren. Met Oostenrijk stonden evenwel de rivalen van Pruisen in Duitsland: Hannover, Saksen, Beieren, Baden, en Wurtemberg en bezetten bovendien Frankfurt. Op het Venetiaanse front won Oostenrijk het van Italië. Oostenrijk deed een beroep op Napoleon III, die op de overwinning van Oostenrijk en op een langdurige oorlog had gerekend.

Het Verdrag van Praag (1866) verbrak de Duitse Bond, die onder leiding van Oostenrijk stond. In de plaats daarvan werd de Noordduitse Bond onder leiding van Pruisen opgericht. Hierbij werd een verdedigend verbond gesloten met de Zuidduitse staten Beieren, Baden en Wurtemberg, die, in geval van een Franse aanval, onder Pruisische vlag zouden strijden. Pruisen zelf breidde zijn macht verder uit over Hannover, Hessen-Kassel, Nassau en Frankfurt. Het Oostenrijkse overwicht in de Duitse staten was gebroken. Toch waren de voorwaarden die Pruisen stelde eerder gematigd, omdat Napoleon III een dreigende houding begon aan te nemen en Bismarck er niet op uit was met Oostenrijk in blijvende vijandschap te leven.

Napoleon III en Bismarck wens-ten een oorlog, maar Bismarck

Toen Willem I in 1861 koning van Pruisen werd en Bismarck zijn rechterhand was, groeide in beider geest de droom van een verenigd Duitsland. Met Pruisische zelfzekerheid realiseerden zij hun plan in tijd van zes jaar; eerst schakelden zij Oostenrijk uit, vervolgens de aparte Duitse staten en ten slotte versloegen zij Frankrijk in 1870. Koning Willem werd tot keizer van Duitsland uitgeroepen.

moest het aan boord leggen om Frankrijk te doen aanvallen. Voorwendsel hiertoe was de kandidatuur van een Hohenzollernprins voor de Spaanse troon: Leopold von Hohenzollern-Sigmaringen, verwant aan Napoleon, maar vóór alles Pruis. Frankrijk verzette zich natuurlijk, omdat het zich onsingeld zou voelen door twee landen, die door dezelfde dynastie werden geregeerd. Leopold trok zich terug. Toch zond Napoleon III een ambassadeur naar Willem I te Bad Ems aan de Rijn, om te vragen dat Leopold zich voor altijd zou terugtrekken. Willem I zond een bericht aan Bismarck, waarin hij vertelde wat was voorgevallen. Deze befaamde "Emser Depesche" werd door Bismarck vervalst, zodat het bericht smadelijk werd, zowel voor Pruisen als voor Frankrijk. Bismarck had voorspeld, dat deze berichtgeving "de uitwerking van een rode lap zou hebben op een Gallische stier". Inderdaad, de Franse regering mobiliseerde en verklaarde op 19 juli 1870 de oorlog aan Pruisen. De Duitse legers behaalden een reeks schitterende overwinningen. Napoleon III werd gevangen genomen en abdiceerde.

Parijs werd bezet en Frankrijk moest Elzas-Lotharingen afstaan en een grote oorlogsschuld betalen. In Versailles werd Willem I op 18 januari 1871 tot keizer van Duitsland uitgeroepen.

de Duitse staten vóór de éénmaking